

ДИСКУРС КРИВД ТА ОБРАЗ: ПРЕТЕНЗІЇ ДОНБАСУ ДО УКРАЇНИ¹

Реферат. *Стаття присвячена вивченню проблемних питань східноукраїнського конфлікту. В статті доводиться, що конфлікт має складну природу, в тому числі й дискурсивну. У фокусі розгляду постають претензії Донбасу до України, які вербалізовані в пресі ОРДЛО. Претензії умовно можна поділити на дві групи: духовні і соціальні.*

Ключові слова: *конфлікт, дискурс, претензії, духовне, соціальне, постконфліктна реабілітація.*

Усвідомлення необхідності діалогу сторін, які конфліктують, означає визнання за ними права висловлювати свою думку і, як мінімум, бути почутими. На сьогоднішній день такого діалогу, на жаль, ще немає, є два монолози, два самостійних дискурси, які розвивають опоненти, впевнені у своїй правоті, не бажаючи поступатися один одному в будь-яких питаннях. Той факт, що конфлікт на Донбасі має дискурсивну природу, аж ніяк не заперечує наявності об'єктивних причин та протиріч, що зумовили конфлікт. Специфіка подій на Сході України є такою, що зазначені суперечності багаторазово посилювались і штучно культивувались у масовій свідомості. Від самого початку конфлікт віртуозно конструювався в медіа-просторі, потім підключилася «гуманітарна допомога» у вигляді важких видів озброєння, тепер цей конфлікт став одночасно й дискурсивним (постійно нагнітається уявне й реальне протистояння Києва й Донецька), й військовим (протистояння підкріплюється бойовими діями й обстрілами населених пунктів з обох сторін). Політичні, економічні заходи української влади все більше відштовхують жителів окупованих територій від недавньої батьківщини – України. В душах людей визріває великий «гнійник» образ і претензій. І якщо ми говоримо про примирення й постконфліктну реабілітацію, то ці образи необхідно не замовчувати, а, навпаки – осмислювати, робити предметом діалогу конфліктуючих сторін.

Зважаючи на все сказане вище, **метою** статті є спроба проаналізувати матеріали преси ДНР для виявлення претензій Донбасу до України.

Одним із джерел, в яких дискурсивними методами конструюється й постійно «підживлюється» конфлікт, є засоби масової інформації: преса, теле- й радіомовлення «народних республік», їхні Інтернет-ресурси. У змістовному плані подану в названих джерелах інформацію можна метафорично визначити як дискурс образ.

¹ Стаття написана за результатами виконання науково-дослідного проекту «Соціально-філософська рефлексія шляхів вирішення конфлікту на Сході України» (№ держреєстрації: 0116U002518).

Не ми помітили, що позиція скривдженого – це завжди позиція уразливої, слабкої людини, але, разом із тим і зручна поза, коли суб'єкту образи «всі винні». Така «мода» образитися на весь світ, на власне середовище існування виникає не в традиційних суспільствах, а в лімінальних, які потрапили в проміжок між традицією й цивілізацією. Багато в чому це пояснюється переживанням власної неспроможності знайти своє місце в глобальному перерозподілі ресурсів. Безумовно, думаючи жителі Л / ДНР розуміють, що якщо молоду республіку «не прибере до рук» або Росія, або Україна, то вона має всі шанси стати політичним маргіналом, подібно до Абхазії, Придністров'я, Південної Осетії. У сучасному глобалізованому світі існування таких маргіналів є можливим, але в їхніх соціумах, ще в значній мірі традиційних, виникають серйозні проблеми з ідентичністю, що породжує маси неолюмпенів, які не знають, хто вони, але впевнені, що в їх незадоволеності собою винні не вони самі. Як правило, найбільш образливими (і саме вони є найбільшими кривдниками) є такі міжнародні політичні суб'єкти, як бідні країни третього світу, молоді держави, колишні колонії, народи без держав. Політична еліта новоутворених республік своєю поведінкою демонструє одночасно і скривженість, і агресивність, яка виливається в потоки образ на адресу України. Крім психологічної «позитивності» жителів самопроголошених республік («нас всі кинули») на їхній стан впливає шквал суперечливої, відверто брехливої інформації і, звичайно ж, реальні політичні, економічні факти негативних дій української влади.

Коли читаєш місцеві газети, такі як «Новоросси́я», «Донецкая республика», «Енакиевский рабочий», «Вечерняя Макеевка», «Харцызский рабочий» створюється враження, що Росія вже прийшла, комунізм на Донбасі ось-ось буде побудовано, й усі жителі страшенно зрадіють цій події. Причому, якщо в газеті «Новоросси́я» друкуються статті, що мають аналітичний характер, з авторами яких можна дискутувати, наприклад, з військкором «Єжом» або військкором «Гвардейцем», то в районних газетах розповідається про успіхи державного будівництва нових республік, причому замітки в основному не авторські, а друковані від імені редакції, тобто такі, де подано одностороннє («правильне») бачення всіх проблем. Уся преса ДНР «рясніє» матеріалами з критикою на адресу української влади, українських військових, матеріалами про економічні прорахунки України. Для ілюстрації своїх висновків журналісти «Новоросси́и» і «Новостей ДНР» усе частіше використовують критичні матеріали українських ЗМІ, спотворюючи інформацію у вигідному для себе ракурсі. Причому простежується маніпуляція заголовками матеріалів, коли самою назвою уже задано переважно негативний тон сприйняття статей, навіть тих, які мають відносно нейтральний або інформативний характер.

Однією з головних претензій жителів Л / ДНР до України є недотримання законів України нею самою, тобто юридичний волюнтаризм. Про це йдеться в статті «Державі Україна закон не писаний» «військкора Єжа» в газеті «Новоросси́я» № 23 від 24 лютого 2015 року [1, с. 3]. Аналізуючи причини конфлікту на Сході України, автор пише про те, що українські чиновники не

дотримуються Конституції України, демонструють юридичну неграмотність, хитрість, вдаються до юридичної софістики. Так, основним положенням української Конституції, та й конституцій західних країн є рівність перед законом «всіх – і президента, і чиновників, і двірників, і слюсарів». Автор зауважує, що «насправді ніякого дотримання закону, як і рівності перед ним, у побудованому на хвилі військового перевороту суспільстві немає й не передбачається» [1, с. 3].

Події 2013–2014 років суперечать Кримінальному кодексу України, статті 109, яка має назву «Дії, спрямовані на зміну чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади». Покарання, передбачене за цей злочин – позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років. Таким чином, на думку Єжа, «дії учасників Євромайдану, а особливо його лідерів підпадають під кримінальну відповідальність» [1, с. 3]. Президент, який утік, мав бути відстороненим від своїх обов'язків хоча б за формальними ознаками. У статті 108 Конституції України приводом для дострокового припинення повноважень Президента України можуть стати чотири варіанти розвитку подій: «відставка, неможливість виконання Президентом своїх повноважень за станом здоров'я, зміщення з поста в порядку імпичменту, смерть». Таким чином, «Олександр Турчинов не мав ні морального, ні юридичного права не тільки на обіймання посади <Президента України>, але й на прийняття будь-яких документів» [1, с. 3]. Аргументація досить продумана, але як контраргумент можна висунути положення, що О. Турчинов став тимчасово виконувати обов'язки Президента в результаті рішення Верховної Ради України – законодавчого органу, склад якого формувався на основі всенародних виборів задовго до Майдану, й претензій до легітимності якої не повинно бути. Хоча, ймовірно, процедуру з відсторонення від влади президента В. Януковича, дійсно, не було дотримано.

Другим незаконним рішенням української влади, на думку Єжа, є «...так звана «антитерористична операція». Адже рішення про її початок було ухвалено, по суті, нелегітимним президентом» [1, с. 3]. Правда, автор забуває, що АТО було введено не на порожньому місці, не заради розваги громадян, а як реакція на реальну загрозу втратити Схід країни слідом за блискавично захопленим Росією в ході спецоперації Кримом (це відкрито визнав навіть Путін). Військор Йож якимось делікатно замовчує факт появи у Слов'янську групи І. Стрелкова (Гірка), формування сепаратистських загонів ополченців, розстріл ними співробітників СБУ, захоплення адміністративних будівель, відділень міліції, тортурів і вбивств місцевих активістів, у тому числі депутата міськради Володимира Рибака, закликів «торувати коридор» на з'єднання з Кримом, Одесою та Придністров'ям, провести референдум про відокремлення Донбасу, наступати на Одесу, гасел «Росія, прийди», «Путін, введи війська» і т. ін. Тому та «правда», яку подають на сторінках газет, має половинчастий, потрібний і зручний для маніпулятора характер.

Далі автор, виправдовуючи події на Сході України з боку Л / ДНР, наводить цитату з «Декларації незалежності США»: «...Коли існує низка зловживань і насильств, незмінно підпорядкованих одній і тій самій меті, що

свідчить про підступний задум змусити народ змиритися з необмеженим деспотизмом, повалення такого уряду і створення нових гарантій безпеки на майбутнє стає правом і обов'язком народу...» [1, с. 3]. Цитоване теоретичне положення з Декларації в цій статті постає підставою для виправдання дій Л / ДНР щодо Києва. Однак, те саме положення може повністю бути підставою для подій на Євромайдані, коли народ повстав проти агресивних і злочинних дій чинної на той момент влади. Очевидно, головною претензією жителів Л / ДНР до України є не просто недотримання законів, а повалення президента В. Ф. Януковича, який був «хоч і мерзотником, але своїм». Слід зазначити, що «носії» проукраїнських настроїв, люди, що залишилися в Донецьку, схиляються до думки про те, що в разі звільнення представник Президента України тут обов'язково повинен бути вихідцем з Донбасу.

«Говорячи юридичною мовою, – пише далі військкор Йож, – населення Донбасу, побачивши, які чиняться в столиці злочини, ухвалило рішення відстояти інтереси держави» [1, с. 4]. Виникає питання, на яке складно дати однозначну відповідь: якої саме держави? І чий саме це інтереси – України? Росії? «Сім'ї»? Ахметова? Простих людей?

Не може залишитися поза увагою й той факт, що 28 лютого 2014 року депутати Донецької міської ради звернулися до Верховної ради України й українського народу з вимогою роззброїти незаконні збройні формування Майдану, відновити дію скасованого «мовного закону» й будувати в подальшому економічні відносини центру й регіонів на принципах бюджетного федералізму. «Події, що стрімко розвиваються останніми днями, – сказано в зверненні, – викликають тривогу й занепокоєння в серцях, умах жителів нашого міста. Фактична відсутність президента, паралізований Кабінет міністрів і озброєні люди на вулицях деяких міст України – це сьогоднішня реальність, яку важко сприймати розсудливим жителям Південного Сходу України. Для нас є неприйнятним жодний силовий сценарій розвитку подій. Радикальні сили шляхом тиску, залякування та брязкання зброєю намагаються посіяти в наших душах страх і диктувати свою волю. Спираючись на підтримку своїх виборців, ми уповноважені заявити про те, що такі спроби є марними». Від імені жителів всього Південного Сходу України донецькі депутати висунули вимогу, щоб парламент не допустив дискримінації та утисків за політичними, етнічними, національними або мовними мотивами. «У місті Донецьку достатньо розсудливих сил, здатних протистояти революційній доцільності. Наші пам'ятники – це історія міста й поколінь, нікому не дозволено її торкатися. Вимагаємо для збереження на Україні громадянського миру взяти до уваги думку жителів Південного Сходу й не допустити утисків за будь-якими мотивами – політичними, етнічними, національними чи мовними» [2].

Формалізуючи свої вимоги, депутати Донецької міської ради заявили про необхідність: 1. Ухвалити відповідні рішення, які приведуть до врегулювання відносин у суспільстві. 2. Відновити дію закону України «Про засади державної мовної політики». 3. В основу відносин між державою й регіонами закласти принципи бюджетного федералізму. 4. Враховувати історичні й культурні

особливості регіонів і припинити нав'язувати трактування історичних подій. 5. Негайно роззброїти всі незаконні збройні формування на території України. 6. Не призначати керівників адміністративних силових органів без урахування думки рад. Депутати Донецької міської ради також заявили про те, що не підтримують проявів націоналізму й просять народних депутатів, обраних від Донецька, оголосити ці вимоги з трибуни Ради [2]. Таким чином, спроба врегулювати конфлікт, який локалізувався на той момент у Києві й іще не перекинувся на Донбас, депутатами Донецької міської ради була зроблена.

Інше питання, що абсолютно раціональні вимоги, які висувались у цьому документі, не були почуті і прийняті до уваги. Револьюційна колісниця, змітаючи все на своєму шляху, покотилася на Схід. У зв'язку з цим висловлюється претензія щодо посягання Києва на ціннісні підвалини Донбасу, який ототожнюється із сегментом «Руського світу». Лідер громадської організації «Новоросси́я» Павло Губарев у своєму виступі на тему «Україна як загроза євразійської інтеграції» на Московському форумі «Геополітичні й цивілізаційні загрози євразійської інтеграції» визначив три «кити», на яких будувалася «незалежна Україна», а саме «український націоналізм, український унітаризм і український олігархізм». Він зазначає, що «український націоналізм природним чином перетворився на офіційну людиноненависницьку ідеологію – укронацизм. Ідеї укронацизму не просто виправдовують, а закликають і стверджують необхідність етноциду щодо росіян. Цю ідеологію відродили на Майдані, й вона стала авангардом і штандартом Майдану. Силами українського нацизму була досягнута поставлена первинна мета – насильницьке повалення законної влади – державний переворот» [3, с. 3].

Кожну фразу, кожне положення виступу Павла Губарева можна й необхідно опонувати. Адже, насправді, після таких «теоретичних» демаршів ставлення російської влади й обивателів до України стає все гіршим. Звинувачення в нацизмі більшості людей, які стоять на Майдані, є не просто голосливим, а й образливим. У своєму виступі П. Губарев навмисно ображає українців з тим, щоб не відбулася комунікація. Як зауважує А. Баун, «якщо сторони не хочуть чути одна одну, але не можуть перервати спілкування, тому що до їх чеснот належать відкритість, поліфонія, множинність висловлювань і думок, зручно ефективно перервати спілкування, пославши каналом комунікації плювок. Якщо до приписуваних собі чеснот входить уміння слухати інших, а слухати їхніх не хочеться, а хочеться слухати тільки себе, образа – кращий вихід із ситуації» [4].

Але повернемося до аналізованого виступу П. Губарева: «Український унітаризм став основою створення мілітаристського тоталітарного режиму й перетворення демократії, що народжувалася, на військову машину для війни з власним народом і сусідніми державами. В Україні стало нормою принижувати росіян, піддавати дискримінації російську мову й культуру» [3, с. 3]. Природно виникає питання: про яку Україну пише Губарев – про реальну або «віртуальну», вигадану ним для досягнення певних політичних цілей і вирішення своїх політичних завдань?

Історія людської думки й людських відносин свідчить про те, що будь-яке теоретичне положення потребує аргументації, яка може бути будь-якою, як істинною й логічно грамотно вибудованою, так і помилковою. Причому, багато відомих ораторів і політичних діячів для досягнення корисливих цілей не гребували й не гребують ніякими аргументами, включаючи й брехливі. Як жителька довоєнного Донецька вважаю, що такі теоретичні викладки відверто є брехнею. Але якщо тверезо мислячі громадяни Східної України згодні з тим, що це брехня, то громадяни Росії в основній своїй масі щиро вірять цим словам. Хоча такі заяви П. Губарева все-таки є небезпідставними, завжди знайдуться люди, які перехоплюють через край у мовному питанні, адже саме воно є питанням політичним, яким, борючись за свій електорат, вміло маніпулюють політики, що йдуть на вибори.

Більше того, відомі окремі випадки дискримінації та приниження української мови на Донбасі. Наприклад, депутат Луганської обласної ради від Партії регіонів Родіон Мірошник заявив: «Виходить, що якщо ми на цій мові вчимо дітей, то позбавляємо їх всього, ростимо просто недорасу». Його донецький колега Микола Левченко стверджував: «Українська мова – мова фольклору. З наданням статусу державної російській мові необхідність говорити українською просто зникне. Це не мова науки. А російська мова – мова науки, мова цивілізації ... Давайте будемо реалістами. Друга державна мова не більше, ніж формальність. На Україні державна мова повинна бути одна – російська. І так рано чи пізно буде» [5].

Тому в оцінці ситуації в Україні дуже важливими є адекватні, критичні роздуми російських журналістів, політиків, громадських діячів, які висвітлюють події не в руслі кремлівської пропаганди, а намагаються об'єктивно розкрити реальний стан справ. Російський блогер Антон Орехь пише про те, що в Росії процвітає індустрія брехні, правда, дуже часто неякісної. Слідчим комітетом Росії написана «Біла книга» про звірства бандерівців, а також звірства проти російськомовного населення. «І це знову брехня. Тому що немає в Україні цілеспрямованого винищення російських, як немає там і ніяких каральних загонів фашистів і бандерівців. На Україні йде війна. І там дійсно вистачає злочинів і звірств – причому з усіх сторін» [6].

Третім основним чинником української державності Губарев називає український олігархізм. Певною мірою з його характеристикою українського олігархізму можна погодитися. «Український олігархізм у сучасній Україні є найпоказовішим взірцем продажності українських еліт, які передали країну під зовнішнє управління. Український олігархізм звів до торгів політичний процес, законодавчий процес, тобто всі рушійні сили нормальної держави. Все вирішувалося через торги між олігархами» [3, с. 3]. Разом з тим, не варто забувати, що антиолігархізм був однією з провідних тенденцій Майдану 2013 року. Крім того, нинішнє керівництво Л / ДНР аж ніяк не поспішає боротися з олігархами, прекрасно уживаючись з тими з них, кого вважає «потрібними» й «правильними». Таким чином, суть питання полягає не у викоріненні

олігархату як такого, а в перерозподілі власності на користь еліт утворених республік.

У своєму виступі П. Губарев дає волю своїй уяві, називаючи Україну європейською загрозою. «Українські еліти, – пише Губарев, – що перекроїли український соціум відповідно до своїх геополітичних інтересів, ставлять собі за мету створення на території України нової військово-нацистської машини-держави... У Європи, як і в Євразійського Союзу залишається один єдиний шанс на своє майбутнє – об'єднання на чолі з Росією, якщо буде потрібно, у збройній боротьбі зупинити відроджувану україно-нацистську чуму ХХІ століття» [3, с. 3].

Яких же заходів необхідно вжити для запобігання діям «україно-нацистської чуми»? Рецепт випускник істфаку вишукує в рішеннях Потсдамської конференції 1945 року щодо поваленої Німеччини. Тільки там була політика «чотирьох Д» (демократизація, денацифікація, демілітаризація, декартелізація), а тут – трьох, але теж «Д» (денацифікація, деунітаризація, деолігархізація).

Наступна претензія жителів ДНР стосується порушення права людини на життя (ідеться про обстріли міст). Одрразу зауважимо, що в Донецьку йде війна, а не просто антитерористична операція. І як би прості люди не хотіли від цього абстрагуватися й жити мирним життям, і як би працівники комунальних служб не старалися «причісувати» військове місто, роблячи його затишним і функціональним, від цього факту втекти не можна. Безумовно, питання про обстріли Донецька не входить в компетенцію філософів, журналістів, обивателів. Це питання, на які можуть відповісти тільки кадрові військові. Але місцеве населення відстежує точки, звідки було нанесено удари й куди приземляється «обратка». В українських ЗМІ мусується інформація, не без підстави, що збройні сили Л / ДНР часто обстрілюють свої ж міста. Це здається, на перший погляд, повною нісенітницею. Правда, в статті Антона Розенвайна «Дзвінок з окупованої Авдіївки» (зауважте, термін «окупований» вжито стосовно ЗСУ) житель Авдіївки, який побажав залишитися інкогніто, говорить, що українські військові так само обстрілюють власні позиції: «... вони самі й обстрілюють. З лісу. Люди давно навчилися відрізняти, що б'є і звідки: гаубиці, міномети або «Гради» [7, с. 5]. Після спілкування з донеччанами, навіть зятими прихильниками ДНР, отримуєш інформацію про те, що стріляють часто з однієї точки міста в іншу. Виникає питання, яке має якийсь метафізичний характер: навіщо військовим обстрілювати самих себе? Відповідь напрошується сама собою: для провокацій, для підтримки нестабільної ситуації. Здається, що питання про обстріли міста – це ірраціональне питання – питання зі сфери віри, все залежить від політичної ангажованості індивіда.

Світло на цю проблему проливає стаття «Про роботу українських ДРГ на території ДНР і ЛНР» у газеті «Новороссія» від 10 лютого 2015 року, в якій зазначено, що «щодня силовиками Донецької і Луганської народних республік виявляється до трьох ДРГ. До складу таких диверсійних груп, як правило, входять колишні співробітники МВС України, що залишилися на території

республік і не виявили бажання продовжити службу в аналогічних структурах ДНР і ЛНР» [8, с. 2]. Військкор «Гвардеєць» пише, що диверсійно-розвідувальні банди використовують підлу тактику «блукаючого міномета». «...Оскільки мінометів у ворога предостатньо, щоб перемогти у війні з меншими втратами й руйнуваннями, необхідна сумлінна служба військових, а також безумовна пильність і активна підтримка мирних жителів» [8, с. 2]. Тут сказане вступає в протиріччя з особистими спостереженнями автора, який перебував узимку 2014 року в Донецьку. Згадуємо, як наприкінці січня – на початку лютого патрулі ополченців перевіряли кожену машину, як на блокпостах, так і в самому Донецьку. Багаторазово перевірялися документи й у чоловіків призовного віку, підозрілих негайно затримували до з'ясування обставин. Тому ймовірність приховано провести через лінію фронту, а потім – і через все місто міномет була дуже малою. Зате донеччани звернули увагу на як мінімум дивну пристрасть ополченців шукати українських «диверсантів» виключно в дорогих дво-триповерхових будинках, покинутих жителями. Швидше за все, справжньою причиною цих дій був усе-таки не пошук міфічних диверсантів, улюбленим притулком яких через незрозумілі причини стали елітні котеджі, а спроба ополченців експропріювати цю нерухомість на свою користь.

Здається, що ніхто не дізнається правди про загибель пасажирів тролейбуса № 17 на зупинці «Гормаш» 22 січня 2015 року, загибелі людей, які отримують гуманітарну допомогу в будівлі палацу «Октябрьський», загибелі пасажирів на Автостанції «Центр», обстрілу заводу ЛКУ 1 лютого, коли стріляли з мікрорайону «Мирний» в мікрорайон «Боссе». Офіційно озвучена ДНР версія – робота диверсійних груп – шита білими нитками й не має доказів. За логікою речей, метою українських диверсантів, що проникли в окуповане місто, повинні стати військові об'єкти, органи управління, окремі командири, а не випадкові пасажирів тролейбусів. Визнання ДРГ є, крім того, констатацією безпорадності ополченців у забезпеченні контролю на власній території. Згодом з'явилися версії про «третю силу», яка веде незрозумілу «свою гру», а коли з Донецька вигнали чеченців та основну масу козаків, почали говорити про те, що зимові кочові міномети – це їхніх рук справа. Факти порушення прав людини в ДНР знайшли своє відображення в постанові про утворення тимчасової комісії «За виявлення фіксацій злочинів геноциду, злочинів проти людства, скоєних державою Україна на території ДНР, і заподіяної такими діями шкоди фізичним та юридичним особам» [9, с. 2]. Роботу цієї комісії із систематизації злочинів уже розпочато проведенням «круглого столу» 9 червня за ініціативою громадсько-політичного руху «Свободный Донбасс», Правозахисної організації «Справедливість» і російської правозахисної організації «Справедливая защита». Російський правозахисник Данііл Щипков провів презентацію спеціально створеної електронної карти, на якій зазначаються всі руйнування на Донбасі, вчинені українською армією. «На підставі цієї інформації, – пише Ірина Ченкіна, – можливим є повноцінне формування позовів у будь-яких судових міжнародних інстанціях і правозахисних організаціях. У майбутньому

інтерактивна карта дозволить зібрати максимальну кількість доказів військових злочинів українських карателів не тільки в ДНР і ЛНР, а й на території України» [9, с. 2].

Суттєвою претензією в світлі порушення прав людини є введення пропускового режиму в зону АТО і скасування громадських перевезень. Перше враження від цього акту, який мав на меті забезпечити безпеку жителів решти України від проникнення на її територію терористичних угруповань, у жителів Донецька було таким: «Ця дія є геноцидом проти українського народу». Український уряд, вводячи пропускний режим, постановив, що цей документ може бути виданий тільки на території України, при цьому без нього в Україну виїхати неможливо. Фактично, людей загнали в безвихідь, коли кожний залишився зі своїми проблемами сам на сам. Люди пережили колосальний стрес після скасування пасажирських перевезень між містами Л / ДНР і Україною, адже майже всі мають родичів на «великій Землі».

Інша сторона цієї медалі – видача перепусток за чималу грошову винагороду, через що були створені ідеальні умови для розквіту корупції, з якою Україна «бореться» вже давно, але особливо активно після Майдану. Проте жителі утворених республік змогли вирішити цю головоломку, адже згодом підприємливі громадяни стали пропонувати перепустки в зону АТО вже й у самому Донецьку.

Гнітючою була й атмосфера, яка панувала під час перевірки документів для перетину кордону України та новоутворених республік. Дуже часто на українських блокпостах затримували й відправляли додому жінок з дітьми, бабусь, які їхали за пенсіями. Іноді люди стояли по 10, 12, а часом і 24 години в очікуванні своєї черги. Між донбасівцями й українцями раптом виросла нездоланна стіна з людської байдужості, черствості, безсилля, образи.

Після аналізу досвіду військових конфліктів в Абхазії, Південній Осетії, Придністров'ї стає зрозумілим, що такі дії є стандартним прийомом встановлення контролю над територією, такі режими пересування були введені у Придністров'ї і Чечні, Абхазії і Південній Осетії.

Люди, які пережили не одну поїздку із зони АТО, кажуть, що такого приниження вони ще не відчували в житті. Мешканка Макіївки Маргарита Петрова, яка живе зараз у Києві, після такої поїздки написала: «Хто розрубить цей Гордіїв вузол проблем, що є неподобством для ХХІ століття, та ще між людьми ще єдиної країни, де бувало й хліба окраєць – і той навпіл, а сьогодні?» [10, с. 3]. Як відомо, час – найкращий лікар. Залишається тільки сподіватися, що ця сторінка взаємин Донбасу й України буде перегорнута.

Ще однією претензією ДНР до України є посягання на сакральне – Велику Перемогу. 14 травня 2015 року в Донецьку відбувся 3-й антифашистський з'їзд громадських організацій Новоросії, на якому обговорювалися наступні питання: військові злочини української влади в період 2013–2015 років; історичний досвід боротьби з націонал-фашизмом; майбутнє Новоросії.

П. Губарев одразу визначив, що Перемога у Великій Вітчизняній війні має ідеологічний характер. «Наша ідеологія Перемоги, – пише він, – визначає для

нас такі базові цінності: Перемога у Великій Вітчизняній війні й безсмертний подвиг наших попередників, радянського народу-переможця – це безумовна цінність, основа нашого виховання і прийдешніх поколінь. Другий аспект ідеології Перемоги – це російськість. Російськість – це не етнічність, а цивілізаційна приналежність. Ми – спадкоємці народу-переможця. Російський народ – народ переможець». Далі за текстом: «Ми не просто пишемо «Білу книгу», а готуємо трибунал для наших ворогів». «Російська цивілізаційна ідея має своїм стрижнем справедливість. Несправедливість породжує у свідомості нашого народу колосальну енергію й титанічну силу» [11, с. 3].

Сучасні російські ідеологи й політики вміло маніпулюють Великою Перемогою. Це болюча точка суспільства, на яку дуже зручно натискати для досягнення потрібних цілей. Чого кривити душею, і в українському суспільстві маніпуляції Перемогою відбуваються постійно. Якось в одному з російських ток-шоу, присвячених Перемозі, прозвучала думка про те, що це сфера сакрального для росіян, і той, хто не визнає святості Перемоги, є ворогом.

Що ж до поняття «російськості як цивілізаційності, а не етнічності» за Губаревим, то В. В. Путін у своїх висловлюваннях неодноразово говорив про те, що у Великій Вітчизняній війні здобули б Перемогу й без українців, чим завдавав найбільшої образи нашому народу, який зробив величезний внесок у перемогу над німецьким нацизмом. Не варто забувати й той факт, що Україна була окупована, й усі жахи окупації наш народ виніс на своїх плечах.

У своїй доповіді П. Губарев хоче розібратися з тим, що таке «Перемога» для жителів Новоросії. «На нашій землі Новоросії ворог не просто вбиває нас і наших дітей, він знищує нашу пам'ять про Велику Перемогу, він бреше про наших героїв і їхні славні подвиги. Перемога над противником, її смисл для нас уже визначено самим ворогом і його цілями. Нам оголосили війну. І вже якщо протистояння, по суті, – війна, йде не на життя, а на смерть, то і Перемога може полягати в одному: це повне знищення ворога і його ідеології» [11, с. 3]. «...Хто ж наш ворог? Це каральні батальйони, ЗСУ і МВС або це нове гестапо-СБУ? Це кийвська хунта і її обслуга в Раді? Я, як і більшість, вважаю, що війна йде за Росію, за російськість, за російську цивілізацію, за православ'я, і ворогом нашим є європейський неонацизм, інкубатором для якого стала Україна» [11, с. 4].

Примітним є той факт, що в пресі молодих республік не знаходиш жодної замітки про те, що боротися з неонацизмом ополченці йдуть не з палицями й битами, і навіть не з «коктейлями Молотова». Немає жодного повідомлення про постачання зброї на територію республік з боку Росії. Донецькі новини виходять в основному без інформації про війну, або з інформацією тільки про обстріли міст українською армією, поняття «окупація» в пресі ДНР вживається стосовно України та ЗСУ.

Проблема переосмислення історії, можливість уникнути «дезактуалізації історії», коли відкидаються будь-які спроби «питати» й заново інтерпретувати «відповіді», сьогодні є важливою для всього пострадянського простору, і для України в тому числі. Хоча треба визнати, що поряд з позитивними моментами

в плані «уроку історії», політична еліта нашої країни іноді дуже необачно й непродумано «коригує» історичні події, які стосуються, перш за все, історичного відрізка існування України у складі СРСР.

Нашим політикам не слід забувати про той факт, що Донбас – це колишній радянський край, і тому в Л / ДНР абсолютно негативним є ставлення до закону про декомунізацію, прийнятого в Україні, бо тут проходить ціннісний вододіл, який розділяє і суспільство на Донбасі, і суспільство в Україні, і Донбас і Україну. Можна, правда, «вгризатися» в пам'ять як скрепу суспільства, що зараз роблять в утворених республіках, бо пам'ять про війну – це їхня державотворча ідеологема, можна чекати наступного параду на честь 9 травня на площі Леніна в Донецьку, але жити від цього в ДНР навряд чи стане краще.

Мабуть, однією з основоположних претензій ДНР до України є недотримання Україною Мінських угод. У газеті «Єнакиевский рабочий» надруковано матеріал головного редактора, в якому цитуються слова А. Пургіна: «Ми щодня переконуємося, що важкі озброєння Київ не відвів» [12]; у газеті «Донецкая республика» № 12 від 19 червня 2015 року в статті «Украине мир не нужен» [13] прем'єр-міністр ДНР О. Захарченко повідомив, що «Україна робить все можливе для того, щоб Мінські угоди були зірвані. І хоче зробити так, щоб зірвали їх ми, а не вони. Щоб вони з чистими руками заявили про те, що знімають з себе всі зобов'язання, тому що ми їх зірвали» [13].

В усіх газетних матеріалах, які стосуються Мінських угод, лідери Л / ДНР говорять про недотримання Україною цих угод. Однак, жителі міста повідомляють, що важке озброєння не відводить не тільки Україна, але й ДНР. Зокрема, нічні обстріли в ніч з 14 на 15 серпня, з 15 на 16 велися з міста Донецька в усіх напрямках по території, контрольованій ЗСУ. Нічне місто іскрилося «барвистими» смертельними «спалахами». Свою важку техніку ополченці підганяють до житлових кварталів, і в кожному будинку шепочуть губи молитву про те, щоб українці не відповіли... На цьому тлі повідомлення російського телебачення про те, що ополченці вже місяць тому відвели важку техніку, викликали когнітивний дисонанс. Маніпулюючи Мінськими угодами, керівництво ДНР подає завідомо неправдиву інформацію. Так, описуючи військові дії в Мар'їнці, О. Захарченко заявив на прес-конференції журналістам «Наші позиції в населеному пункті Мар'їнка були атаковані українськими військами. ЗСУ відтіснили нас на Трудівські, після цього нами була введена в бій Республіканська гвардія за підтримки чотирьох танків, противник був відкинутий» [14]. Однак місцеві жителі говорять про те, що збройні сили ДНР першими завдали артилерійського удару з боку Донецька 03 червня п'ятистами пострілами в бік населеного пункту Мар'їнка, а соціальні мережі того ранку заповнилися радісними повідомленнями про початок нового наступу ополченців на Курахово. Отримавши відсіч, О. Захарченко заднім числом намагається подати справу так, ніби не він, а «карателі» напали першими й були контратаковані.

Однією з повторюваних тез лідера ДНР є твердження про те, що територія ДНР повинна бути в межах всієї Донецької області, саме тому Мінські угоди в пунктах 1 і 2 цієї статті не дотримані й будуть не дотриманими саме з боку ДНР, бо ДНР планує розширення своєї території. А українська сторона буде на це недотримання також відповідати своїм недотриманням. Так, 5 червня, в річницю виведення Республіканської армії з обложеного Слов'янська, О. Захарченко озвучив свою думку з цього приводу: «Вся територія в адміністративних межах колишньої Донецької області – наша ... З першого дня перебування на посаді Голови Республіки я говорив про цілісність ДНР, що не ділю Донецьку Народну Республіку на окуповану або підконтрольну будь-кому... рано чи пізно ми будемо разом. Всі українські карателі й найманці, які вбивають і грабують наших громадян, гвалтують жінок, обов'язково будуть відповідати» [15].

Основоположним пунктом Мінських угод, виконання якого покликане стабілізувати соціальну сферу життя суспільства в окремих районах Донецької і Луганської області, є восьмий пункт: «Визначення модальностей повного відновлення соціально-економічних зв'язків, включаючи соціальні перекази, такі як виплата пенсій та інші виплати (надходження і доходи, своєчасна оплата всіх комунальних рахунків, відновлення оподаткування в рамках правового поля України). З цією метою Україна відновить управління сегментом своєї банківської системи в районах, порушених конфліктом, і, можливо, буде створено міжнародний механізм для полегшення таких переказів».

У статті «Блокадний Донбас», написаній для Veterans Today, директор департаменту державної інформаційної політики міністерства інформації ДНР Майя Климова намагається простежити хронологію подій щодо ізоляції самопроголошених республік і «відходу» України з неконтрольованих ЗСУ територій. «Швидкість, з якою Київ просто наплював на власні обіцянки, народжує впевненість або в навмисному й заздалегідь продуманому обмані на переговорах, або в тому, що зміна вектора дій продиктована ззовні, а отже, уряд України не може приймати рішень самостійно» [16].

Якщо в липні 2014 року було виплачено 18 % пенсій, то в серпні ці виплати взагалі припинилися. Вже 18 вересня українською владою було прийнято рішення не виплачувати на території Л / ДНР ні соціальну допомогу, ні будь-які бюджетні виплати, в тому числі й зарплати бюджетникам будь-якої сфери, тобто комунальним службам, медикам, учителям, держслужбовцям. До першого вересня в Донецьку й Луганську вже не працювали суди, паспортні столи, банки. (Щоправда, автор умовчує про те, що згорання банківської системи на території самопроголошених республік відбулося не на порожньому місці, а після погромів «Приватбанку», пограбування каси «Ощадбанку», і що продовження постачання грошей за таких умов означало б «пряме фінансування тероризму»). З вересня місяця Кабмін України встановив термін для закриття всіх бюджетних установ до першого грудня 2014 року. І далі події розгорталися по висхідній: 15.11.14 підписано указ про економічну блокаду Донбасу; 17.11.2014 офіційно закрито останній фінансовий форпост –

Ощадбанк; 21.11.14 указом підкріплено припинення виплат пенсій; 25.11.14 введено заборону на ввезення ВСІХ ліків для лікарень; 27.11.14 «Укрпошта» зупиняє прийом і доставку поштових відправлень; 28.11.14 припинено роботу на території ДНР Міністерства енергетики та вугільної промисловості; 29.11.14 роботу всіх державних і фінансових установ, підприємств і організацій офіційно визнано незаконною; 01.12.14 заблоковано платіжні системи всіх жителів ДНР без винятку. «Якщо в лютому за машину продуктів на українському блок-посту «дерли» до ста тисяч гривень, то в квітні за кожний кілограм товару, що ввозиться на територію ДНР, українські військові вимагали від 10 до 20 гривень. Так тривало до 03 червня цього (тобто 2015 – В. Д.) року, коли у Верховній Раді був зареєстрований законопроект про повну товарно-сировинну блокаду, прийнятий до виконання навіть не будучи проголосованим» [16].

Восени 2014 року Україна вивела всю банківську систему з території Л / ДНР. Саме цей вчинок української влади викликав у жителів найбільшу образу й біль. Пенсіонери Донецької і Луганської областей абсолютно справедливо вважають, що пропрацювавши в Україні останні 24 роки свого життя, вони заслужили всі соціальні виплати, передбачені чинним законодавством. Українська держава, на їхню думку, не виконує своїх зобов'язань щодо них як повноцінних громадян України, які мешкають на окупованих територіях.

Припинення виплат на території Л / ДНР дало життя такому унікальному у світовій практиці явищу як «пенсійний туризм». Літнім людям доводилося в складних умовах, часто під обстрілами, виїжджати на територію України, щоб оформити й отримати свою законну пенсію. Також цей захід уряду спричинив зростання корупції, на мізерну пенсію старі були змушені не тільки купувати квитки на автобуси й поїзди, а й оплачувати банківські послуги, оформлення платіжних карток, численних довідок і т. ін. За великі гроші посередники стали оформляти пенсії без виїзду з Донецька, з'явилася розгалужена мережа послуг. Можна раціонально зрозуміти логіку війни, але прийняти її потерпілій стороні вкрай складно.

Отже, дуже багато «заходів» українського уряду для вирішення східноукраїнського конфлікту пішло не на користь обом сторонам конфлікту. Багато в чому ці заходи були непродуманими, емоційно ворожими й не спричинили нічого, крім відторгнення частини окупованих територій від України. Наша влада не «боролася за душі своїх громадян». Однак, і демонстрація «совкового мислення» багатьох наших співгромадян у молодих республіках із зрозумілих причин може викликати роздратування, агресію й ненависть.

Зауважимо, що українське керівництво на місцях, стикаючись з такими негативними явищами, досить швидко змінює свої «патріотичні установки». Після призначення голів військово-цивільних адміністрацій Донецької і Луганської областей нові губернатори незабаром розуміли ситуацію на Сході України глибше, чіткіше, зсередини, й у будь-який спосіб намагалися

підтримати жителів окупованих територій. Так було з С. Тарутою, А. Кіхтенком, Г. Тукою. Зокрема, в серпні 2015 голова Луганської військово-цивільної адміністрації Г. Тука заявив про зміну своєї позиції щодо блокади Донбасу. Всього два тижні знадобилося йому для того, щоб зрозуміти, що позиція «не можна торгувати з сепаратистами» є небезпечною як для влади, так і для населення всього регіону [17].

Таким чином, підбиваючи підсумки, зазначимо, що основні претензії Донбасу до України можуть бути зведені до наступних позицій: 1) недотримання законів України нею ж самою, тобто юридичний волюнтаризм, і прийняття рішень на основі революційної доцільності; 2) неприйнятна організація українського політичного простору й посягання на ціннісні константи «руського світу»; 3) порушення базового права людини – права на життя: обстріли міст, обмеження свободи пересування і введення пропускового режиму в зону АТО; 4) недотримання Україною положень Мінських домовленостей; 5) посягання на сакральне – Велику Перемогу; 6) економічна блокада Л / ДНР, не виплата пенсій на території республік.

Вивчення претензій Донбасу до України, аналіз їх дійсних підстав не заперечують факту агресії Росії щодо нашої країни, факту втручання у внутрішні справи незалежної держави, факту поставки зброї і військової техніки на територію утворених республік, що постійно «підігриває» цей конфлікт. Але і в політичних діях керівництва України чимало такого, що не сприяє швидкому вирішенню конфлікту.

Українській стороні ці претензії необхідно вислухати, критично переосмислити, раціоналізувати, вказавши на їхню обґрунтованість або необґрунтованість. Це необхідно зробити хоча б для того, щоб зміст цих претензій не був витіснений у колективне несвідоме, і не заважав у майбутньому будувати спільні відносини на здорових засадах.

Ця війна зробила мудрішими багатьох людей по обидві сторони конфлікту, але якщо в Україні люди живуть мирним життям і відчули війну тільки сім'ї, які втратили рідних, то в Донбасі люди живуть у війні. Жити у війні – особливий екзистенційний стан, коли смерть знаходиться зовсім поруч і сьогодні ти живий, а завтра – невідомо. Цінність життя одночасно і зростає в багато разів, і знецінюється настільки ж. Приймавши війну, як долю, кожний з донбасівців зробив свій вибір: хтось виїхав і поневіряється Україною в «пошуках хліба насущного» й даху над головою, хтось залишився у воєнному Донецьку й сидить під обстрілами. Всі жителі Донбасу програли...

Проте, війна колись має закінчитися, й людям доведеться подивитися один одному в очі й будувати спільне творче продуктивне життя. Зараз необхідно залишити тягар образ і звинувачень і намагатися налагоджувати спілкування на раціональному рівні, ретельно стежачи за семантикою діалогу. Тож, знайдемо в собі душевні сили й мужність забути ті жахи, які нас розділили і зробили чужими, спробуймо знову стати терпимими, толерантними й мудрими в ім'я майбутнього.

ЛИТЕРАТУРА

1. Военкор Еж. Государству Украина закон не писан // Новороссия. – 2015. – 24 февраля. – № 23. – С. 3.
2. Донецк выдвинул Киеву требования от имени всего Юго-востока Украины [Электронный ресурс] // Режим доступа: // <http://www.regnum.ru/news/polit/1772751.html>
3. Губарев П. Украина как угроза евразийской интеграции. Доклад на Московском форуме «Геополитические и цивилизационные угрозы евразийской интеграции» / Павел Губарев // Новороссия. – 2015. – 23 апреля. – № 32. – С. 3
4. Баунов А. России не до смеха / Александр Баунов // Отечественные записки. Журнал для медленного чтения. – 2014. – № 6.
5. Русский язык станет единственным государственным языком на Украине: секретарь Донецкого горсовета [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.regnum.ru/news/785896.html>
6. Антон Орехъ. Почему мы не хотим трибунала / Антон Орехъ [Электронный ресурс] // Режим доступа: iprnews.net
7. Розенвайн Антон. Звонок из оккупированной Авдеевки / Антон Розенвайн // Новороссия. – 2015. – 24 февраля. – № 23. – С. 5.
8. Военкор Гвардеец. О работе украинских ДРГ на территории ДНР и ЛНР // Новороссия. – 2015. – 10 февраля. – № 21. – С. 2.
9. Ченкина И. По выявлению фиксаций преступлений геноцида, преступлений против человечества, совершенных государством Украина на территории ДНР, и причиненного данными действиями ущерба физическим и юридическим лицам / Ирина Ченкина // Новороссия. – 2015. – 11 июня. – № 39.
10. Петрова Маргарита. Солнечный удар или как отсутствие пропуска «жить помогает» / Маргарита Петрова // Вечерняя Макеевка. – 2015. – 3 июня. – С. 3.
11. 3-й антифашистский съезд. Будущее Новороссии. Выступление Павла Губарева // Новороссия. – 2015. – 21 мая. – № 36.
12. 15 мая, на прошедшей пресс-конференции глава Донецкой народной республики Александр Захарченко подвел итоги прошедшего года // Енакиевский рабочий. – 2015. – 22 мая. – № 11. – С. 1.
13. Украине мир не нужен // Донецкая республика. – 2015. – 19 июня. – № 12.
14. Пресс-конференция главы Донецкой народной республики Александра Захарченко 5 июня 2015 года // Енакиевский рабочий. – 2015. – 11 июня. – № 14.
15. Вся территория в административных границах бывшей Донецкой области наша – Александр Захарченко // Вестник ДНР. – 2015. – 16 июня. – № 18.
16. Климова Майя. Блокадный Донбасс / Майя Климова [Электронный ресурс] // Режим доступа: pravdorub.info/blokadnyu-donbass-60615.html

17. Георгий Тука резко сменил позицию по блокаде Донбасса – [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://novosti-n.org/news/read/91523.html>

REFERENCES

1. Voenkor Ezh. Gosudarstvu Ukraina zakon ne pisan / Voenkor Ezh. // Novorossiia. – 2015. – 24 fevralya. – № 23. – S. 3 (in Russian).

2. Donetsk vydvynul Kievu trebovaniya ot imeni vsego Yugo-vostoka Ukrainy [Electronic resource]. URL: <http://www.regnum.ru/news/polit/1772751.html> (in Russian)

3. Gubarev P. Ukraina kak ugroza evrazijskoi integracii. Doklad na Moskovskom forume «Geopoliticheskie i civilizacionnye ugrozy evrazijskoj integracii» / Pavel Gubarev // Novorossiia. – 2015. – 23 aprelija. – № 32. – S. 3 (in Russian)

4. Baunov A. Rossii ne do smeha / Aleksandr Baunov // Otechestvennye zapiski. Zhurnal dlya medlennogo chteniya. – 2014. – № 6 (in Russian).

5. Russkij yazyk stanet edinstvennym gosudarstvennym yazykom na Ukraine: sekretar Donetskogo gorsoveta [Electronic resource]. URL: <http://www.regnum.ru/news/785896.html> (in Russian).

6. Anton Oreh. Pochemu my ne hotim tribunala / Anton Oreh [Electronic resource]. URL: ipvnews.net (in Russian)

7. Rozenvain Anton. Zvonok iz okkupirovannoj Avdeevki / Anton Rozenvajn // Novorossiia. – 2015. – 24 fevralya. – № 23. – S. 5 (in Russian).

8. Voenkor Gvardeecz. O rabote ukrainskih DRG na territorii DNR i LNR / Gvardeecz Voenkor // Novorossiia. – 2015. – 10 fevralya. – № 21. – S. 2 (in Russian)

9. Chenkina I. Po vyyavleniyu fiksacij prestuplenij genocida, prestuplenij protiv chelovechestva, sovershennyx gosudarstvom Ukraina na territorii DNR, i prichinnogo dannymi dejstviyami ushherba fizicheskim i yuridicheskim litsam / Irina Chenkina // Novorossiia. – 2015. – 11 iyunya. – № 39 (in Russian)

10. Petrova Margarita. Solnechnyi udar ili kak otsutstvie propuska «zhit` pomogaet» / Margarita Petrova // Vechernyaya Makeevka. – 2015. – 3 iyunya. – S. 3 (in Russian)

11. 3-j antifashistskij s'ezd. Budushhee Novorossii. Vystuplenie Pavla Gubareva // Novorossiia. – 2015. – 21 maya. – № 36 (in Russian)

12. 15 maya, na proshedshej press-konferencii glava Donetskoy narodnoj respubliki Aleksandr Zaharchenko podvel itogi proshedshego goda // Enakievskij rabochij. – 2015. – 22 maya. – № 11. – S. 1 (in Russian)

13. Ukraine mir ne nuzhen // Donetskaya respublika. – 2015. – 19 iyunya. – № 12 (in Russian)

14. Press-konferenciya glavy Donetskoy narodnoj respubliki Aleksandra Zaxarchenko 5 iyunya 2015 goda // Enakievskij rabochij. – 2015. – 11 iyunya. – № 14 (in Russian)

15. Vsyа territoriya v administrativnyh graniczah byvshej Donetskoi oblasti nasha – Aleksandr Zaharchenko // Vestnik DNR. – 2015. – 16 iyunya. – № 18. (in Russian)

16. Klimova Majya. Blokadnij Donbass / Majya Klimova [Electronic resource]. URL: pravdorub. Info/blokadnyy–donbass-60615.html (in Russian)

17. Georgij Tuka rezko smenil poziciyu po blokade Donbassa // [Electronic resource]. URL: <http://novosti-n.org/news/read/91523.html> (in Russian)

АННОТАЦИЯ

Додонова В. И. Дискурс обид и оскорблений: претензии Донбасса к Украине.

Статья посвящена изучению проблемных вопросов восточнoукраинского конфликта. В статье доказывается, что конфликт имеет сложную природу, в том числе и дискурсивную. В фокусе рассмотрения являются претензии Донбасса к Украине, которые вербализованы в прессе ОРДЛО. Претензии условно можно выделить в две группы: духовные и социальные.

Ключевые слова: конфликт, дискурс, претензии, духовное, социальное, постконфликтная реабилитация.

SUMMARY

Vira Dodonova. Discourse of Insults and Abuse: Donbass’s claims against Ukraine.

The Article is dedicated to the study of the problematic issues of the East-Ukrainian conflict. The Article proves that the conflict has a complex nature, including the discursive one.

One of the sources in which the discursive methods construct and constantly “feed up” the conflict is the mass media: press, television and radio broadcasting of “people’s republics”, and the Internet resources thereof. In terms of content the information provided in these sources can be metaphorically described as the discourse of insults and abuse.

The main claims of Donbass against Ukraine can be reduced to the following positions:

1) Failure to comply with the laws of Ukraine by itself, that is, the legal voluntarism and decision-making on the basis of revolutionary expediency (overthrow of President V. Yanukovych is a coup d’état, and further political decisions of the Ukrainian authorities shall be taken by illegitimate president);

2) Unacceptable organization of the Ukrainian political space and encroachment on the valuable constant of the “Russian world”;

3) Violation of the human basic rights - the right to life (shelling of cities L/DNR, restriction of freedom of movement and the introduction of access control in the ATO zone);

4) *Ukraine's failure to comply with the provisions of the Minsk agreements (failure to comply with the eighth paragraph of this document, which relates to the stabilization of the social aspects of the society in certain areas of the Donetsk and Lugansk regions - non-payment of pensions and social benefits in the territory of the republics).*

5) *Encroachment on the sacred - the Great Victory (degradation of values of the Great Victory in the eyes both of the citizens of Ukraine and citizens of the republics);*

6) *L/DNR economic blockade.*

Ukraine has to critically re-think these claims, point out to reasonableness or inconsistency, and to rationalize. Certainly, among the aforementioned provisions there are those, who want to ignore: by virtue of their hostility, their implementation is not compatible with the existence of the Ukrainian state. Others do have serious grounds. They shall be the subject of reflection although for the fact so that the content of these claims is not pushed into the collective unconscious, and would not stop in the future to build joint relations on sound grounds.

Key words: *Conflict, discourse, claims, spiritual, social, and post-conflict rehabilitation.*